

Henkilökohtaisten arvojen ja sotilasvalalle ja -vakuutukselle annettujen merkitysten yhteys varusmiehillä (vertaisarvioitu)

Maija Tomperi ja Antti-Tuomas Pulkka

Abstract

The aim of this study was to examine whether Finnish conscripts' value systems explain their stance towards taking the military vow.

Participants were 201 conscripts from Carelian Brigade 2nd draft 2016. We measured participants' values and their perceived meanings for the military vow. Two-step cluster analysis was used to identify value profiles and one-way ANOVAs and ANCOVAs were used to examine differences between groups and the role of patriotism in these differences.

We identified three homogenous groups based on their profiles of scores on value dimensions (Schwartz PVQ-21): *conformist performers*, *impulsive hedonists*, and *security seeking ascetics*.

The value groups differed in their scores on the perceived meanings of the military vow. The conformist performers gave highest ratings on all meaning-dimensions when compared to the other groups. This indicates that conscripts who value conformity and personal achievement more than others, also experience the vow more deeply regarding all measured aspects.

After controlling for patriotism and will to participate in national defense, the differences were somewhat smaller and regarding the presence of one's closest or loved ones the differences were no more detected. Also, regarding taking the vow in one's own accord, the direction of differences was switched: now the security seeking group scored highest and differed from the hedonist group.

Patriotism and will to participate in national defense therefore explains some of the variation in the perceived meaning of the military vow, partly independent from more universal values. This was particularly the case regarding the presence of one's closest or loved ones.

This intriguing effect of patriotism shows that, first, it moderates the effect of the individuals' generic value system and, second, even alters the observed function or main effect of value systems and not only cuts the mean levels. Practical implications and future research are discussed.

Key words: person-centered research, cluster analysis, value systems, national defence

Johdanto

Tutkimuksen lähtökohdat

Suomalaiset asevelvolliset ovat vannoneet sotilasvalan tai antaneet vakuutuksen maamme itsenäistymisestä lähtien, ja suomalaisen sotilasvalan juuret ulottuvat aina Ruotsin vallan ajalle, 1600-luvulle asti (Aurén 2011, 120–121). Nykypäivän sotilasvala- ja vakuutustilaisuudet ovat maanpuolustusjuhlia, joita järjestetään jokaisessa joukko-osastossa kaksi kertaa vuodessa (Aurén 2011, 125; Lehtonen 2015, 28). Puolustusvoimille nämä tilaisuudet ovat ilmiselvästi tärkeitä, sillä niiden järjestämiseen käytetään paljon aikaa sekä taloudellisia että henkilöstöresursseja. Sotilasvalaa ja -vakuutusta on pidetty jopa itseisarvona. Todellisen merkityksen, ainakin kotimaan puolustamisen näkökulmasta, sotilasvalalle ja vakuutukselle antavat kuitenkin tilaisuuden päähenkilöt, nuoret varusmiehet. Ilmiön todellisen taustan kannalta mielenkiintoinen kysymys on se, mikä tai mitkä tekijät tuottavat yksilöllisiä eroja näissä merkityksissä. Tässä tutkimuksessa ilmiötä tarkasteltiin arvotutkimuksen viitekehityksessä. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, muodostetaanko merkitys yksilön arvojen kautta ja millainen vaikutus kulttuurilla on tämän merkityksen muodostumiseen.

Asiat tulevat ihmiselle merkitykselliseksi paitsi niiden käyttötarkoituksen mukaan myös suhteessa hänen kulttuuriinsa ja tapaansa selittää asioita. Merkityksenanto ei siis ole puhtaasti subjektiivista vaan se kytkeytyy kulttuurissa välitseeviin toiminta- ja ajattelutapoihin sekä tarinoihin. (Lehtonen 2000, 16–20; Vilka 2005, 108–109.) Merkityksiä tutkiessa onkin hyvä tunnistaa ero henkilökohtaiseen kokemukseen perustuvan merkityksenannon ja yhteisöön kytkeytyvien käsitysten välillä. (Laine 2001, 36–37.)

Arvot, olivatpa ne sitten yksilön tai yhteisön, selittävät omalta osaltaan sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen muodostumista. Valinta valan ja vakuutuksen välillä tai äärimmäisessä tilanteessa jopa molemmista kieltäytyminen on jo itsessään arvovalinta. Valan sekä vakuutuksen kaavat ilmentävät Puolustusvoimien arvoperustaa ja pakottavat antajat ja vakuuttajat pohtimaan niiden suhdetta omiin arvoihinsa. Sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitystä tarkastellaankin tässä tutkimuksessa ennen kaikkea arvojen kautta. Varusmiesten valalle ja vakuutukselle antaman merkityksen oletetaan, ainakin osittain, muodostuvan seuraavista kokonaisuuksista: Puolustusvoimien itsensä valalle ja vakuutukselle antamasta merkityksestä sekä varusmiehen omasta ainutlaatuisesta arvojärjestelmästä.

Puolustusvoimien näkökulmasta vala tai vakuutus on varusmiehen lupaus siitä, että hän sitoutuu tilanteen niin vaatiessa puolustamaan isänmaataan ja näin palvelemaan Puolustusvoimia sen täyttäessä sille annettuja tehtäviä. Paitsi

antamaansa lupaukseen, vala ja vakuutus pyrkivät sitomaan varusmiehiä entistä tiiviimmin myös itse sotilasyhteisöön tehdessään heistä sen täysivaltaisia jäseniä. Varusmiespalvelus ja sen osana vala ja vakuutus ovat myös osoituksia nuoren yhteisvastuun kantamisesta ja sitä myötä sitoutumisesta osaksi koko yhteiskuntaa. Siinä missä vala ja vakuutus ovat ikään kuin vanhojensa ja vakuuttajiensa maanpuolustustahdon julkilausumia, ne pyrkivät omalta osaltaan kasvattamaan myös koko kansan maanpuolustustahtoa. Yleisömääriltään varsin mittaviksi kasvaneet valatilaisuudet ja niiden myötä saatu medianäkyvyys palvelevat sitä kuvaa, jonka Puolustusvoimat haluavat maanpuolustuksen tärkeydestä ja tilasta antaa. Vala- ja vakuutustilaisuudet ovat puolustusvoimille kaiken tämän lisäksi myös tapa jatkaa pitkää perinnettä ja näin kunnioittaa aiempia sukupolvia.

Yksittäinen varusmies antaa sotilasvalalle ja -vakuutukselle oman merkityksensä, ja tämän merkityksen hän luo osaltaan oman arvojärjestelmänsä kautta. Varusmiehen arvot ovat muotoutuneet kaikkien niiden kulttuurien, ympäristöjen ja yhteisöjen vaikutuksesta, joiden piirissä hän on elänyt tai elää. Oma perhe, suomalainen yhteiskunta, koulut, harrastukset ja ystäväpiiri ovat kaikki muokanneet varusmiehen arvojärjestelmästä sellaisen, kuin se palvelukseen astuessa on. Palveluksen aikana myös Puolustusvoimat pyrkii omalta osaltaan muovaamaan varusmiesten arvomaailmaa kaltaisekseen.

Teoreettinen viitekehys

Arvot

Arvot kertovat, mikä meille on tärkeää. Ne ovat käsityksiämme tai uskomuksiamme siitä, mikä on toivottavaa, ja ne säätelevät inhimillisiä pyrkimyksiämme ja päämääriämme. Arvot ilmenevät viime kädessä siinä, miten toimimme, käytämme aikaamme ja voimavarojamme. (Poutiainen 2007, 57; Rescher 1976, 212–214.) Rokeach´n mukaan kaikilla ihmisillä on samat arvot mutta vaihtelevilla painotuksilla ja ne ovat järjestyneet arvojärjestelmiin (Rokeach 1973, 3). Arvojen tärkeysjärjestys auttaa ihmisiä ratkaisemaan yksittäisten arvojen noudattamiseen mahdollisesti liittyviä ristiriitaisia tilanteita (Rokeach 1979). Yksilön arvot ja arvojärjestelmät rakentuvat kulttuurin, sosiaalisen kanssakäymisen, oppimisen ja elämän aikana hankittujen kokemusten kautta. Arvot ovat suhteellisen pysyviä, mutta kuitenkin jatkuvasti alttiina muutoksille. (Rokeach 1973, 11.)

Empiirisen arvotutkimuksen historia voidaan jakaa kolmeen päävaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin yksilöiden arvojen tutkimiseen, toisessa

vaiheessa selvitettiin arvojen ja yhteiskunnallisten ilmiöiden suhteita, ja kolmannessa, parhaillaan meneillään olevassa vaiheessa, arvoja tutkitaan kulttuurireja vertailevasta näkökulmasta. Kaikki edellä mainitut tutkimustraditiot elävät edelleen vahvoina. (Puohiniemi 2016, 1993, 15–16.)

Arvon käsitettä määriteltäessä keskustelua herättää usein se, missä määrin yksilön käsitys yhteisön tai kulttuurin normeista vaikuttaa hänen arvoihinsa. Clyde Kluckhohnin klassisen määritelmän mukaan arvo on ”eksplisiittinen tai implisiittinen, yksilölle tunnusomainen tai ryhmälle luonteenomainen käsitys toivottavasta, mikä vaikuttaa käytettävissä olevien toiminnan keinojen ja päämäärien valintaan” (van Deth & Scarbrough 1995, 27; Kluckhohn 1954, 395; Mikkola 2003, 32). Huomionarvoista Kluckhohnin määritelmässä on se, että hän pitää arvoja osin tiedostettuina ja osin tiedostamattomina. Kluckhohnin mukaan arvot ovat käsityksiä toivottavasta. Ne eivät siis ole yksilön omia toiveita tai haluja vaan hänen käsityksensä siitä, mitä hänen pitäisi toivoa ja mikä on oikeutettua. (Kluckhohn 1954, 395; 398–400; Mikkola 2003, 32.)

Milton Rokeach pohjaa oman arvon määritelmänsä Kluckhohnin näkemyksiin, mutta suhtautuu kriittisesti siihen, että arvot olisivat käsityksiä toivottavasta. Rokeachin mukaan arvo on pysyvä uskomus siitä, että jokin tietty toimintatapa tai elämän päämäärä on henkilökohtaisesti tai sosiaalisesti parempi johonkin toiseen verrattuna. Arvojen kokonaismäärä on Rokeachin mukaan suhteellisen pieni. Kaikilla ihmisillä on samat arvot mutta eriasteisina ja ne ovat järjestyneet arvojärjestelmiin. (Mikkola 2003, 32; Poutiainen 2007, 59; Rokeach 1973, 3.)

Shalom Schwartz määrittelee arvot Kluckhohnia ja Rokeachia mukaillen toivottaviksi päämääriksi, jotka eroavat toisistaan tärkeydeltään ja toimivat ohjaavina periaatteina yksilön elämässä. Yksilön arvojärjestys määrittelee sen, mikä on hänelle tärkeää, samalla kun se toimii ohjenuorana käyttäytymiselle. Schwartzin mukaan arvot aktivoituvat, tulevat tietoisiksi ja vaikuttavat käyttäytymiseen ohjaavina periaatteina erityisesti silloin, kun ne ovat ristiriidassa keskenään. Arvot eivät ole tilannesidonnaisia vaan ne pysyvät samanlaisina tilanteesta riippumatta. (Schwartz 1992, 3–4; Schwartz 1996, 122.)

Aina noin 18-vuotiaaksi asti yksilön arvot ovat pitkälti tulosta vanhempien, sukulaisten ja muiden läheisten arvojen sisäistämisestä. Varusmiespalvelukseen astuva nuori tuo siis mukanaan oman ainutlaatuisen arvojärjestelmänsä, joka on parhaillaan kypsymässä ja yksilöllistymässä nuoren itsenäistymisen myötä (Mikkola 2003, 61–62). Hän peilaa omia arvojaan sotilasorganisaation arvojärjestelmään ja pyrkii sopeutumaan uuteen ympäristöönsä.

Kulttuuri ja arvot

Useimmissa länsimaisissa kielissä kulttuuri tarkoittaa sivilisaatiota, mielen sivistämistä ja sen tuloksia kuten kasvatusta, taidetta tai kirjallisuutta. Geert Hofstede (Hofstede, Hofstede & Minkov 2010, 5) painottaa kuitenkin, että kulttuuri pitää ymmärtää paljon laajemmassa merkityksessä. Siihen kuuluvat paitsi mielen sivistämiseen tähtäävät toiminnat, myös kaikki elämän tavalliset ja yksinkertaiset asiat, kuten vaikkapa tervehtiminen, syöminen ja peseytyminen. Petri Ylikoski ja Tomi Kokkonen (2009, 229) määrittelevät kulttuurin sosiaalisen oppimisen avulla välittyviksi asioiksi ja materiaalisiksi tuotoksiksi. Kulttuuri määrittää, mitä ihmisluontoon kuuluvilla tunteilla missäkin kulttuurissa tehdään ja miten ne sen piirissä ilmaistaan. Kulttuuri on aina opittua, ei perittyä, ja se on peräisin sosiaalisesta ympäristöstä. Jos tarve arvoille kumpuaa ihmisluonnosta, kulttuuri on se taso, jossa arvot muuttuvat merkitykselliseksi. (Hofstede ym. 2010, 7.) Kulttuuri sosiaalisena ympäristönä opettaa arvot ja luo valintatilanteita, joissa niihin pitää turvautua. (Hofstede 1993, 19–21.)

Hofsteden (Hofstede ym. 2010, 7–10) mukaan neljä ilmenemismuotoa; symbolit, sankarit, rituaalit ja arvot, kattavat koko kulttuurin käsitteen sangen hyvin. *Symbolit* edustavat lähinnä pintaa olevaa kulttuurin ilmentymää ja niillä on aina jokin tietty merkitys. Symbolit ovat sanoja, eleitä, kuvia, esineitä, tapahtumia tai toimintatapoja, joiden merkityksen tunnistavat vain samaan kulttuuriin kuuluvat. Puolustusvoimissa esimerkiksi sotilaiden ammattikieli, liput ja vaikkapa joukko-osastotunnukset kuuluvat tähän luokkaan. (Hofstede ym. 2010, 8; Matikainen 1999, P.) *Sankarit* ovat eläviä tai kuolleita, todellisia tai kuviteltuja henkilöitä, joiden luonteenpiirteitä ja muita ominaisuuksia kulttuurissa arvostetaan. Sankarit toimivat käytösmalleina muille organisaation jäsenille, ja ne voivat valikoitua ja syntyä kuin itsestään kulttuurin sisällä. (Brown 1998, 25–26; Hofstede ym. 2010, 8.) *Rituaalit* taas ovat kollektiivisia toimintoja, toistuvia käyttäytymismalleja, jotka itsessään ovat tarpeettomia organisaation tehtävän toteuttamisen näkökulmasta. Rituaaleja pidetään kuitenkin arvokkaina ja joissakin kulttuureissa sosiaalisesti välttämättöminä, ja siksi niitä noudatetaan niiden itsensä vuoksi. Yleinen rituaali on esimerkiksi yksilön tai ryhmän roolin muutos organisaatiossa. Rituaalit eivät kuitenkaan ole pelkästään tapahtumia tai seremonioita, vaan esimerkiksi tervehtiminen ja tapa puhua ja kirjoittaa voivat Hofsteden mallin mukaan olla rituaaleja. (Brown 1998, 21; Hofstede ym. 2010, 9.) Puolustusvoimissa rituaaleina voidaan pitää esimerkiksi tapaa puhutella korkea-arvoisempaa sotilashenkilöä tai vaikkapa vuoteen sijaamista tietyllä tavalla. Myös tämän tutkimuksen kohde, sotilasvala, on yksi sotilasorganisaation rituaaleista. Hofsteden mallissa kulttuurin ytimenä ovat *arvot*, jotka hän määrittelee yleisiksi taipumuksiksi suosia joitakin asian-tiloja muiden kustannuksella. Hofstede korostaa sitä, että arvot jäävät usein

tiedostamattomiksi, niistä voi olla vaikea keskustella eikä ulkopuolinen pysty niitä suoraan havaitsemaan. Arvojen olemassaolo voidaan päätellä vain tavasta, jolla ihmiset käyttäytyvät eri tilanteissa. (Hofstede ym. 2010, 10–11.) Kaikkia kulttuurisia tuotteita sekä toimintatapoja pidetään arvojen heijastumana, joten mikään sosiaalinen toiminta ei voi olla arvoista irrallaan. (Matikainen 1999, O.) Sotilasvalan voidaan katsoa olevan käytäntö, rituaali, joka ulkopuoliselle näyttäytyy ehkä vain juhlavana tilaisuutena. Asiaan vihkiytynyt, esimerkiksi sotilasyhteisön jäsen, ymmärtää sen syvemmän merkityksen. Käytännöt heijastelevat aina osaltaan yhteisön arvoja, joten näin ollen myös sotilasvala ja sen merkitys, ainakin itse yhteisölle, kumpuavat sotilasorganisaation arvoista.

Shalom Schwartzin teorian mukaan yksilölliset ja kulttuuriset arvot tulee erottaa toisistaan. Kulttuuriset arvot eivät ole pelkästään yksilöiden arvojen keskiarvoja samalla tavoin kuin ryhmätunteetkaan eivät ole palautettavissa yksilöllisiksi tunteiksi. Ennen kuin voi siis listata tai kuvailla vaikkapa suomalaisia arvoja, on pohdittava, voiko sellaisia ylipäänsä olla. Suomen kaltaisissa demokraattisissa maissa asukkailla ei ole yhtenäistä arvomaailmaa, vaan yksilöiden arvot eroavat toisistaan suurestikin (Helkama 2015, 17). Mielikuvien ja stereotyyppioiden tasolla suomalaisille tyypillisiä arvoja voidaan kuitenkin hahmottaa. Silloin puhutaan suomalaisten käsityksistä heille tyypillisistä arvoista tai siitä, millaisia arvoja suomalaisessa kulttuurissa, sen tarinoissa ja sankareissa, arvostetaan. Klaus Helkama tarkastelee (2015, 12; 17–50) suomalaisten arvoja juuri tällaisella kansallisen omakuvan tasolla ja määrittelee, mitkä arvot ovat tai minkä arvojen uskomme olevan meille yhteisiä. Helkama käyttää lähteinään erilaisia kulttuurin tuotteita kuten kirjallisuutta, musiikkia ja kuvataiteita. Hänen mukaansa kansalliseen omakuvaan liittyy myös käsitys siitä, miten oman kansan arvot eroavat muista ja mitä muut suomalaisten arvoista ajattelevat. Helkama listaa suomalaisten kansalliseen omakuvaan kuuluviksi arvoiksi ainakin ahkeruuden, isänmaallisuuden, rehellisyyden, luontoarvot ja tasa-arvon.

Myös sosiaaliset arvojärjestelmät voivat vaikuttaa yksilön arvovalintoihin. Sosiaaliset arvojärjestelmät muodostuvat niistä arvoista, joita yksilö havaitsee tai olettaa muiden arvostavan. Se vaikuttaa yhdessä yksilön oman arvojärjestelmä kanssa tilanteiden tulkintaan, toimintaan ja valintoihin. (Rohan 2000, 265.) Sosiaalisia arvojärjestelmiä voi olla useita: perhe, ystävät, työyhteisö, suomalaiset ja vaikka eurooppalaiset. Näin ollen esimerkiksi poliittisten ja taloudellisten päättäjien tai erilaisten ryhmittymien johtajien toiminnassaan ilmentävät arvot vaikuttavat myös yksilötasolla. (Myyry 2009, 62.) Varusmiespalvelukseen astuvalle nuorelle sotilasorganisaatiosta muodostuu uusi sosiaalinen arvojärjestelmä. Hän havainnoi ja oppii, mitä uudessa ympäristössä ja organisaatiokulttuurissa arvostetaan ja luo oletuksia siitä, mitä esimerkiksi ammattisotilaat tai palvelustoverit pitävät tärkeänä.

On ajateltavissa, että sotilasvalatilaisuus suomalaisessa kulttuurissa ja sen sosiaalisessa arvojärjestelmässä mielletään luonnollisesti isänmaallisuuden ilmentymäksi. Isänmaallisuus tai maanpuolustustahto eivät kuitenkaan ole jokaisen asevelvollisen kohdalla itsestänselvyys. Onkin mielenkiintoista tarkastella, kuinka yksilön isänmaallisuus tai sen puute vaikuttaa sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen muodostumiseen. Yksilölliset arvot voivat siis hyvinkin säädellä sitä, miten kulttuurisessa kontekstissa asiat koetaan, mutta toisaalta kansalliset erot tai erityispiirteet voivat suodattaa tai säädellä edelleen yleisimpien, tai toisin sanoen yleismaailmallisten arvojen vaikutuksia. Erityisesti tämä voisi tulla ilmi paikallisen tai kansallisen kulttuurin kannalta ison symboliarvon omaavan tapahtuman tai instituution suhteen.

Tutkimusasetelma

Tämän tutkimuksen asetelma perustuu seuraaviin oletuksiin: Yksilön sotilasvalalle ja -vakuutukselle antamien merkitysten tasot vaihtelevat hänen arvojärjestelmänsä mukaan. Kansallisen kulttuurin erityispiirteinä ilmenevät isänmaallisuuden tai kansallistunteen korostumiset voivat kuitenkin säädellä muiden arvojen vaikutusta.

Tässä tutkimuksessa käytetään henkilökeskeistä tutkimusotetta. Tällä tarkoitetaan kysymyksen asettelua ja analyysistrategiaa, jossa ei tarkastella yksittäisten muuttujien välisiä yhteyksiä, vaan käytännössä pyritään löytämään vastaajajoukosta ryhmiä, joiden vaihtelu valituissa muuttujissa on säännönmukaista (Bergman & Magnusson 1997; von Eye & Bogat 2006). Tämä vaihtelu ilmenee ryhmän sisäisenä taipumuksena vastata tiettyihin asioihin samankaltaisesti ja toisaalta eroina ryhmien välillä. Tällaisia samankaltaisia vastausprofileja käytetään ryhmittelyn perusteena ja varsinaisiin tutkimuskysymyksiin vastataan tarkastelemalla ryhmien välisiä eroja vastemuuttujissa. Käytännössä siis tarkastelemme sitä, millaisia arvoprofileja eli yksilöllisiä eroja arvojärjestelmässä voidaan vastaajajoukossa tunnistaa ja sitä, vaihtelevatko valatilaisuudelle annetut merkitykset näiden arvoprofilien mukaisesti ja vaikuttaako kansallistunteen tapainen tekijä tähän yhteyteen.

Menetelmät

Osallistujat

Tutkimuksen otoksen muodostivat 191 alokasta Karjalan prikaatin Salpausselän ilmatorjuntapatteriston saapumiserastä 2/2016.

Vala- ja vakuutuslilaisuus oli 5.8.2016, ja kysely toteutettiin 16.–17.8.2016. Kysely järjestettiin patteriston auditoriossa erikseen kullekin joukkoyksikön kolmesta perusyksiköstä.

Kyselyt

Henkilökohtaiset arvot

Osallistujien arvoja mitattiin Schwartzin PVQ-arvomittarin (Portrait values questionnaire) 21 väittämällä sekä kahdella työ-arvoa mittaavalla väittämällä, jotka lisättiin alkuperäiseen mittariin lukuisten muiden suomalaisten arvotutkimusten (Helkama 2015; Myyry 2009) esimerkin mukaisesti. Kunkin mittarin ulottuvuuden väittämät kuvaavat *jotakin toista henkilöä* ja vastaajan on arvioitava kuinka samanlainen hän itse on tämän kanssa.

Käytetyn kysymyssarjan 23 osiota mittaavat kymmentä arvotyyppiä: valta (2 osiota, esim. *”Minusta on tärkeää nauttia toisten ihmisten kunnioitusta. Haluan ihmisten tekevän kuten sanon.”*), suoriutuminen (2 osiota, esim. *”Menestyminen on minulle tärkeää. Haluan että saavutukseni huomataan.”*), mielihyvä (2 osiota, esim. *”Minusta on tärkeää pitää hauskaa. Pidän itseni hemmottelusta.”*), virikkeisyys (2 osiota, esim. *”Etsin mielelläni seikkailuja ja haluan ottaa riskejä. Haluan elämäni jännitystä.”*), itseohjautuvuus (2 osiota, esim. *”Minusta on tärkeää päättää itse omista asioistani. Haluan olla vapaa ja riippumaton toisista.”*), universalismi (3 osiota, esim. *”Minusta on tärkeää, että kaikkia maailman ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti. Kaikilla pitäisi olla samat mahdollisuudet elämässä.”*), hyväntahtoisuus (2 osiota, esim. *”Minusta on tärkeää olla uskollinen ystäville. Haluan omistautua läheisilleni.”*), perinteet (2 osiota, esim. *”Perinteet ovat minulle tärkeitä. Pyrin noudattamaan uskontoni ja sukuni tapoja.”*), yhdenmukaisuus (2 osiota, esim. *”Mielestäni ihmisten pitää tehdä, kuten käsketään. Sääntöjä pitää noudattaa aina, vaikka kukaan ei ole näkemässä.”*) ja turvallisuus (2 osiota, esim. *”Minulle on tärkeää elää turvallisessa ympäristössä. Vältän sellaisia asioita, jotka voisivat uhata turvallisuuttani.”*).

Valan ja vakuutuksen merkitys

Valan ja vakuutuksen merkityksen mittaamista varten luoduilla merkitysulottuvuuksilla pyrittiin laajasti kokoamaan oletetusti valaan ja vakuutukseen kytkeytyviä sisältöjä ja viitesuhteita. Tutkimuksen fokuksen perusteella kaikki oletetut merkitykset kumpusivat arvostuksista, arvoista ja arvomaailmoista. Koska merkityksenanto on sekä subjektiivista että kytköksissä esimerkiksi kulttuureihin, pyrittiin arvoja ja niiden kautta syntyviä merkityksiä etsimään paitsi yksilöistä myös niistä yhteisöistä, joiden jäseniä he olivat.

Ideoiduista merkitysulottuvuuksista *perinne* pohjautuu ajatukseen siitä, että vala- ja vakuutustilaisuus on Puolustusvoimille yksi näkyvimmistä tavoista osoittaa kunnioitusta aiempien sukupolvien työtä ja uhrauksia vastaan. Myös suomalaisten kansallinen omakuva pohjautuu vahvasti perinteisiin, kerrottuihin tarinoihin, menneen kunnioittamiseen ja siitä ammentamiseen. *Kansallistunne ja isänmaallisuus* taas kohdistuu pohdintaan siitä, kokivatko nuoret valan tai vakuutuksen isänmaallisena tapahtumana vai yhdistivätkö he siihen kansallistunnetta lainkaan. *Yhteisvastuu ja velvollisuus* -ulottuvuudessa arvioidaan valan ja vakuutuksen merkitystä kansalaisvelvollisuutena.

Valan ja vakuutuksen kaavassa varusmies lupaa olla luotettava ja uskollinen kansalainen, palvella maataan ja edistää sen parasta. Vala tai vakuutus ei kuitenkaan juridisesti sido vanhojaan tai vakuuttajaansa mihinkään. *Sitoutuminen lupaukseen* -ulottuvuudella pyrittiin selvittämään, kokivatko nuoret valan velvoittavan heitä johonkin. *Sitoutuminen puolustusvoimiin* -ulottuvuus kartoitti sitä, liittyikö tilaisuuteen kokemuksi, jotka viittaavat palvelusmotivaatioon tai kokemukseen kuulumisesta osaksi puolustusvoimia. Vala ja vakuutus tekevät varusmiehistä sotilasyhteisön täysivaltaisia jäseniä. Konkreettisia muutoksia kasarmielämään tämä jäsenyyden vahvistaminen tuo vain vähän, mutta joillekin nuorille sotamieheksi nimittäminen ja alokaskauden päättymisen saattaa merkitä *siirtymäriittinä* paljonkin.

Kunniaa on pidetty erityisesti sotilaiden arvona (Helkama 2015, 154), ja näin ollen se on luontevaa liittää osaksi valan ja vakuutuksen merkitystä. Perhe ja ystäväpiiri ovat nuorille arvokkaita asioita (Myllyniemi 2016, 85–86) ja monelle heistä *läheisten läsnäolo* saattaa luoda valalle ja vakuutukselle oman erityisen merkityksensä. Vala- ja vakuutustilaisuus voi olla myös yhteisöllinen *ryhmäkokemus*. Nuoret antavat lupauksensa palvelustovereidensa rinnalla osana omaa joukkuetta, yksikköä ja koko joukko-osastoa.

Eräs merkitysisältö joka Suomen asevelvollisuuslain (1438/2007) 54 §:n kautta voi ilmentyä on tilaisuuden *pakollisuus*, jokaisen asevelvollisen on valittava valan tai vakuutuksen väliltä. Voidaan ajatella yksilön arvioivan sitä vanhoisiko tai vakuuttaisiko hän ollenkaan, jos valinta olisi mahdollinen.

Rakenneanalyysit

Arvotutkimuksen käytänteissä on alun perin suosittu klassisesta faktorianalyytisesta ajattelusta jossain määrin poikkeavia menettelyjä, kuten esimerkiksi pienimmän etäisyyden analyysiä (smallest space analysis: Bardi & Schwartz 2003; Schwartz 1992) tai rakenteen samanlaisuuden analyysijä (similarity structure analysis: Schwarz & Bardi 2001) ja tarkasteltu arvojärjestelmän rakentumista

arvojen asettumisena tavallaan toisen asteen ulottuvuuksille (esim. Verkasalo, Lönnqvist, Lipsanen & Helkama 2009).

Tässä tutkimuksessa nojataan kuitenkin rakennevalideetin tarkasteluun arvoulottuvuuksien sisäisen kiinteyden ja toisaalta ulottuvuuksien erillisyyden kannalta. Aluksi molempien instrumenttien rakennetta tarkasteltiin eksploraatiivisen faktorianalyysin avulla (SPSS24, Maximum likelihood menettely varimax rotaatiolla). Kommunaliteetin alarajana pidettiin .40, ristiinlatauksia tarkasteltiin yli .30 ylittävien latausten osalta (Costello & Osborne 2005, 4–5), faktorilatauksen alarajana samoin .40 ja molempien aineistojen riittävyys faktorianalyysiin varmistettiin KMO (raja-arvo $>.06$) ja Bartletin (raja-arvo $p<.01$) testeillä (Metsämuuronen 2006, 622, 626).

Sisäistä kiinteyttä arvioitiin lopuksi Cronbachin alfakertoimen avulla. Alfan raja-arvoista on ehdotettu, että 0.6 olisi alin hyväksyttävä (Metsämuuronen 2006, 531), joskin tätä arvoa on myös kritisoitu liian alhaiseksi vaikka se onkin jossakin määrin vakiintunut käytäntö (esim. Osborne 2014, 108–110). On huomattava, että käytettyjen rakenneanalyysien muut tulokset ja osioiden ilmeinen sisältö ovat myös toimineet kriteereinä muodostettaessa tämän tutkimuksen muuttujia.

Arvoulottuvuuksien (KMO = .76, Bartlett $p < .001$) analyysisarjan havaintojen perusteella karsittiin osioita joiden faktorilataukset tai kommunaliteetit jäivät liian mataliksi sekä alkuperäisestä rakenteesta poikkeavia osiokimppuja. Kun alustavan karsinnan jälkeen ratkaisu pakotettiin oletettujen ulottuvuuksien määrän mukaan, vastasi ratkaisu teorian mukaisia arvovakenteita. Arvoulottuvuuksien lopullinen faktorirakenne on esitetty liitteessä 1.

Merkitysulottuvuuksien (KMO = .94, Bartlett $p < .001$) osalta alustavia tarkasteluja tehtiin edellä mainitun menettelyn lisäksi myös pääkomponenttianalyysillä. Osioita karsittiin alkuperäisestä matriisista matalien kommunaliteettien ja faktorilatausten sekä voimakkaiden ristiinlatautumisten perusteella; varsinaiseen analyysiin jätettiin 22 osiota alkuperäisestä 29:stä. Lopullinen ratkaisu muodostui neljästä faktorista, jotka nimettiin osioiden sisällön ja alkuperäisten teoreettisten ideoiden perusteella seuraavasti: *velvollisuuden täyttäminen, isänmaallisuus, läheisten läsnäolo ja vapaaehtoisuus*. Merkitysulottuvuuksien lopullinen faktorirakenne on esitetty liitteessä 2.

Tutkimuksen instrumenttien eksploraatiivisten analyysien perusteella johdettua rakennetta tarkasteltiin konfirmatorisella faktorianalyysillä (MPLUS 8.1). Mallien pätevyyttä arvioitiin khiin neliötestin lisäksi seuraavilla indekseillä: comparative fit index (CFI, raja-arvo $>.95$), root mean square error of approximation (RMSEA, raja-arvo $<.06$) ja standardized root mean square residual (SRMR, raja-arvo $<.08$) (Hu & Bentler, 1999).

Arvoulottuvuuksien osalta alustava pätevyys oli kohtuullinen ($\chi^2/df = 126.87/69$, $p < .001$, CFI = .92, RMSEA = .067 ja SRMR = .056). Mallia muokattiin antamalla yhden osioparin virhetermien korreloida keskenään, joka vapautus johti vain hiukan parempaan pätevyYTEEN ($\chi^2/df = 118.27/68$, $p < .001$, CFI = .93, RMSEA = .063 ja SRMR = .054). CFI jäi tässä mallissa hiukan optimaalista matalammaksi, mutta ottaen huomioon luonnehdinnat arvoulottuvuuksien luonteesta osin toisiaan peittävinä, voidaan kokonaisuutena pitää perusteltuna ja luotettavana ratkaisuna muodostaa summamuuttujat näiden havaintojen pohjalta.

Rakenneanalyysien perusteella muodostettiin 6 arvoja mittaavaa summamuuttujaa: yhdenmukaisuus (2 osiota, $\alpha = .67$), universalismi (3 osiota, $\alpha = .59$), suoriutuminen (2 osiota, $\alpha = .67$), hyväntahtoisuus (2 osiota, $\alpha = .59$), virikkeisyys (2 osiota, $\alpha = .80$) ja mielihyvä (2 osiota, $\alpha = .67$).

Merkitysulottuvuuksien osalta alustava pätevyys oli vain välttävä ($\chi^2/df = 484.74/203$, $p < .001$, CFI = .93, RMSEA = .086 ja SRMR = .050). Mallia muokattiin antamalla neljän osioparin, joista kolme oli velvollisuus -ulottuvuudesta, virhetermien korreloida keskenään, joka vapautus johti kohtuulliseen pätevyYTEEN ($\chi^2/df = 417,87/199$, $p < .001$, CFI = .94, RMSEA = .077 ja SRMR = .048). On ajateltavissa, että joidenkin osioiden sanamuodoissa olisi kehitettävää paremman erottelukyvyn kannalta, mutta että ulottuvuuksia voidaan ehdotetulla rakenteella pitää kohtalaisen luotettavina. RMSEA jää tällä mallilla konservatiivisella tulkinnalla melko korkeaksi osoittaen, mutta kyseisen indeksin osalta on myös todettu että se saavuttanee pienehköillä otoksilla (<250) monimutkaisilla malleilla herkästi korkeahkoja arvoja (Hu & Bentler 1999; Kenny, Kaniskan, & McCoach 2015).

Rakenneanalyysien perusteella muodostettiin 4 merkitys -summamuuttujaa: velvollisuus (6 osiota, $\alpha = .94$), isänmaallisuus (8 osiota, $\alpha = .95$), läheisten läsnäolo (5 osiota, $\alpha = .90$) ja vapaaehtoisuus (3 osiota, $\alpha = .82$).

Joidenkin muuttujien osalta Cornbachin alfa jäi matalaksi, ja yksittäisissä tapauksissa muuttujiin hyväksyttiin mukaan osioita joiden laskennallista pätevyyttä faktorianalyysin tuloksien pohjalta voidaan pitää vain välttävinä. Sisältöjen ja aiemman tutkimuksen rakenteiden perustella niitä voidaan kuitenkin pitää kohtuullisesti annettua sisältöä mittaavina. Tuloksiin on kuitenkin näistä syistä suhtauduttava hiukan varovaisesti.

Analyytit

Arvoprofiilien perusteella tutkittavat ryhmiteltiin askeltavalla klusterianalyysin (BIC-arvo) perusteella ryhmiin joiden välisiä eroja tarkasteltiin yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Edelleen isänmaallisuuden merkitystä tarkasteltiin kontrolloimalla sen efekti kovarianssianalyysissä. Näihin pääanalyysihin käytettiin SPSS24 -ohjelmistoa.

Tulokset

Muuttujien väliset yhteydet

Muuttujien väliset yhteydet ilmensivät ensinnäkin jo oletettuja kohtuullisia riippuvuuksia arvoulottuvuuksien välillä sekä toisaalta myös merkitysulottuvuuksien kesken. Nostettakoon myös esille, että isänmaallisuus oli erittäin voimakkaassa yhteydessä muiden merkitysulottuuksien kanssa, minkä voidaan alustavasti ajatella osoittavan sen eräänlaista perustavampaa roolia. Merkitysulottuvuuksista vapaaehtoisuus oli riippumaton useista arvoulottuvuuksista. (Taulukko 1).

Taulukko 1. Kuvailevat tunnusluvut ja muuttujien väliset korrelaatiot.

Muuttuja	ka	s	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1. Yhdenmukaisuus	3.92	1.06	-									
2. Universalismi	4.69	.84	.38***	-								
3. Suoriutuminen	4.34	1.01	.26***	.14*	-							
4. Hyväntahtoisuus	5.00	.81	.33***	.41***	.14	-						
5. Virikkeisyys	4.16	1.15	.16*	.24**	.40***	.22**	-					
6. Mielihyvä	4.79	.87	.10	.19*	.32***	.18*	.38***	-				
7. Isänmaallisuus	3.25	1.33	.47***	.13	.22**	.23**	.33***	.04	-			
8. Velvollisuuden täyttäminen	3.83	1.45	.57***	.15*	.15*	.28***	.33***	.02	.79***	-		
9. Läheisten läsnäolo	4.40	1.22	.36***	.14*	.26***	.29***	.21**	.08	.60***	.53***	-	
10. Pakko	4.31	1.45	.35***	.06	.11	.13	.16*	-.16	.69***	.66***	.51***	-

Huom. * = $p < .05$, ** = $p < .01$ ja *** = $p < .001$

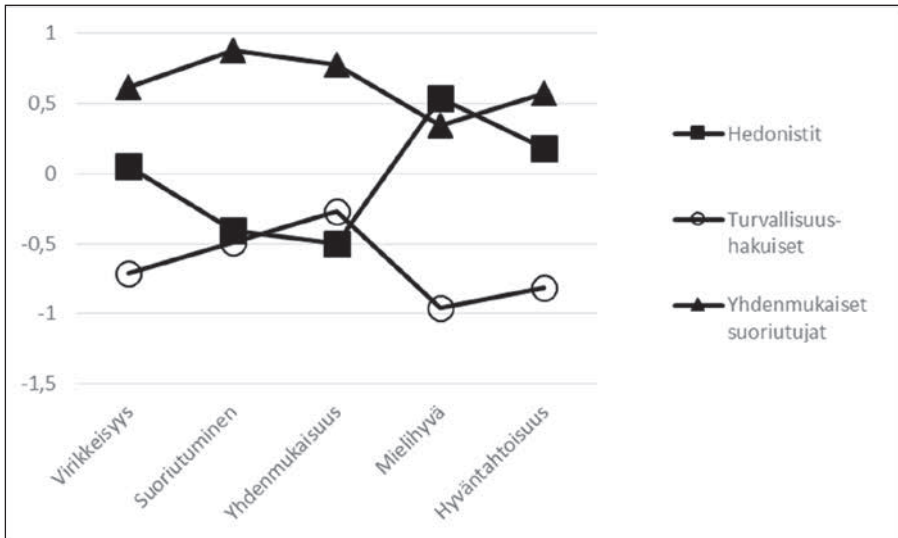
Arvoprofiilit ja ryhmittely

Ensiksi ryhmittely tehtiin kuuden arvotyypin, universalismin, hyväntahtoisuuden, yhdenmukaisuuden, suoriutumisen, virikkeisyyden ja mielihyvän, perusteella. Tulosten perusteella universalismi ei lisännyt ryhmittelyyn ollenkaan erottelukykyä, joten ratkaisua yksinkertaistettiin poistamalla se kokonaan jatkoanalyyseista. Lopullisen analyysin perusteella kolmen klusterin ratkaisu selitti aineistoa parhaiten (Taulukko 2).

Taulukko 2. BIC-arvon muutos eri klusteriratkaisuissa.

Ratkaisu	BIC
1 Klusteri	711.975
2 Klusteria	655.793
3 Klusteria	641.382
4 Klusteria	653.730
5 Klusteria	674.247

Huom. Pätevin ratkaisu on lihavoitu ja valittu jatkoanalyysiin

Kuvio 1. Ryhmien profilit arvoulottuvuuksissa standardoiduilla arvoilla.

Ensimmäisessä profiilissa korostuivat voimakkaimmin mielihyvä ja hyväntahtoisuus, sekä keskimääräistä vähemmän yhdenmukaisuus ja suoriutuminen. Omakohtainen onni, mielihyvä ja aistinautinnot ovat näille vastaajille tärkeitä ja toisaalta he eivät aina halua mukautua normeihin tai odotuksiin. Tämä profiili nimettiin *impulsiiviseksi hedonisteiksi*. Toinen profiili kuvasti melko vähäisiä mielihyvän ja hyväntahtoisuuden tasoja sekä jossakin määrin (tässä profiilissa) korostunutta yhdenmukaisuutta. Kaikkien arvojen keskiarvojen taso oli jotensakin vaatimaton. Tämä vastaajaryhmä arvostaa yhdenmukaisuutta, mutta eivät vaihtelua tai ärsykyttä tai mielihyvän tavoittelua: ryhmä nimettiin *turvallisuushakuisiksi askeeteiksi*. Kolmas profiili ilmentää voimakkaimmin suoriutumista ja yhdenmukaisuutta: tämä ryhmä arvostaa menestystä ja mukautumista sääntöjen noudattamiseen ja heihin kohdistuviin odotuksiin. Tämä profiili nimettiin *yhdenmukaisiksi suoriutujiksi*. Ryhmien suhteelliset profiilit arvoulottuvuuksissa on esitetty kuviossa 1. Taulukossa 3 on raportoitu ryhmien väliset erot arvoulottuvuuksien keskiarvoissa.

Ryhmien väliset erot

Yksisuuntaiset varianssianalyysit (Taulukko 4) osoittivat, että arvoryhmät poikkesivat toisistaan tilastollisesti merkittävästi kaikissa merkitysulottuvuuksissa, mukaan luettuna isänmaallisuus. Ylipäätään *yhdenmukaisilla suorittajilla* oli korkeimmat keskiarvot kaikissa merkitysulottuvuuksissa – mukaan luettuna

Taulukko 3. Klusterien (3) perusteella muodostettujen arvoryhmien erot arvoulottuvuuksissa.

Muuttuja	Hedonistit n=67		Turvallisuus- hakuiset n=60		Yhdenmukaiset suorittajat n=64		F (2, 188)	p	η ²
	Ka	S	Ka	S	Ka	S			
Virikkeisyys ¹	4.22	1.10	3.35	.77	4.87	1.01	37.64	<.001	.29
Suoriutuminen ¹	3.93 ^a	.80	3.85 ^a	.94	5.23	.60	61.06	<.001	.39
Yhdenmukaisuus ¹	3.39 ^a	1.06	3.63 ^a	.90	4.73	.63	42.61	<.001	.31
Mielihyvä ²	5.25 ^a	.61	3.96	.67	5.09 ^a	.69	71.29	<.001	.43
Hyväntahtoisuus ¹	5.15	.76	4.34	.73	5.46	.46	46.60	<.001	.33

Huom. Samalla yläindeksillä (a) merkityt keskiarvot eivät poikke toisistaan tasolla p<.05 / Post hoc testit 1 = Games-Howell, 2 = Tukey HSD

Taulukko 4. Arvoryhmien erot merkitysulottuvuuksissa.

Muuttuja	Hedonistit n=67		Turvallisuus- hakuiset n=60		Yhdenmukaiset suorittajat n=64		F (2, 188)	p	η ²
	Ka	S	Ka	S	Ka	S			
Velvollisuus ²	3.26 ^a	1.44	3.45 ^a	1.26	4.78	1.14	26.40	<.001	.22
Läheisten läsnäolo ¹	4.11 ^a	1.32	4.13 ^a	1.04	4.95	1.07	11.13	<.001	.11
Vapaaehtoisuus ¹	3.81 ^a	1.64	4.39 ^{ab}	1.28	4.77 ^b	1.23	7.80	.001	.08
Isänmaallisuus ja maanpuolustus- tahto ¹	2.81 ^a	1.28	2.95 ^a	1.01	4.00	1.33	18.24	<.001	.16

Huom. Yksisuuntainen varianssianalyysi. Samalla yläindeksillä (a) merkityt keskiarvot eivät poikke toisistaan tasolla p<.05 / Post hoc testit 1 = Games-Howell, 2 = Tukey HSD

siis tässä analyysissä myös isänmaallisuus ja maanpuolustustahto – ja tämä ryhmä myös poikkesi muista ryhmistä tilastollisesti merkittävästi, poisluettuna vapaaehtoisuus, jossa se poikkesi vain *hedonisteista*. Sen sijaan *hedonistit* ja *turvallisuushakuiset* eivät poikenneet toisistaan eli toisin sanoen niillä oli yhtä matalat keskiarvot. Käytännössä siis *yhdenmukaiset suorittajat* kokivat muita ryhmiä voimakkaammin valatilaisuuden / vakuutuksenannon merkityksen. Velvollisuuden osalta erot olivat voimakkaimmat.

Taulukko 5. Arvoryhmien erot merkitysulottuvuuksissa kun isänmaallisuus on kontrolloitu.

Muuttuja	Hedonistit n=67		Turvallisuus- hakuiset n=60		Yhdenmukaiset suorittajat n=64		F (2, 187)	p	η^2_p
	Ka	Kv	Ka	Kv	Ka	Kv			
Velvollisuus	3.61 ^a	.11	3.69 ^a	.11	4.19	.11	7.16	.001	.07
Läheisten läsnäolo	4.34 ^{ab}	.12	4.29 ^{ac}	.13	4.56 ^{bc}	.13	1.24	.292	.013
Vapaaehtoisuus	4.16 ^a	.13	4.63	.13	4.19 ^a	.14	3.92	.022	.040

Huom: Kovarianssianalyysi, isänmaallisuus on kovariaatti. Samalla yläindeksillä (a) merkityt korjatut keskiarvot eivät poikkeais toisistaan tasolla $p < .05$. Korjatut keskiarvot / Kv = korjatun keskiarvon keskivirhe, η^2_p = osittainen etan neliö.

Seuraavaksi tarkasteltiin ryhmien välisiä eroja kovarianssianalyysillä, jossa isänmaallisuus oli kovariaattina (Taulukko 5). Kun isänmaallisuuden vaikutus oli huomioitu, velvollisuuden osalta ryhmien väliset erot vastasivat varianssi-analyysin tuloksia: *yhdenmukaisten suorittajien* keskiarvo oli korkein ja se poikkesi muista ryhmistä tilastollisesti merkittävästi. Läheisten läsnäolon osalta ryhmien väliset erot eivät tulleet enää tilastollisesti merkitseviksi. Vapaaehtoisuuden osalta *turvallisuushakuisten* keskiarvo oli korkein ja se poikkesi tilastollisesti merkittävästi muiden ryhmien keskiarvosta. Eli kun isänmaallisuuden efekti oli huomioitu, korostui tilaisuuteen osallistuminen ilman pakkoa ja omaehtoisesti tai omana valintana eniten sellaisilla vastaajilla joilla normeihin mukautuminen oli keskeistä arvoprofilissa.

Yhteen vetäen tulokset osoittavat että vala-/vakuutustilaisuudelle annettu merkitys vaihtelee jossakin määrin yksilöiden arvojärjestelmän mukaisesti; voimakkaimmin pelkästään arvoprofilin perusteella tilaisuuden eri merkityksiä kokivat vastaajat joiden arvostuksissa korostuivat normien seuraaminen ja mukautuminen yhtäläisyyteen. Kuitenkin, kun arvioitiin mitä eräänlainen kansallistunteen ilmentymä, isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon kokeminen vala-/vakuutustilaisuuden heijastumana, ei arvoprofilin merkitys ollut enää yhtä voimakas tai suoraviivainen. Velvollisuuden osalta funktio pysyi samantilaisena, joskin efekti oli heikompi. Läheisten läsnäolon arvostaminen ei enää noussut merkittäväksi havainnoksi eli tämän tekijän osalta ryhmien välisen vaihtelun selittää niiden erilainen taso isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon kokemisessa merkitykselliseksi tässä kontekstissa. Vapaaehtoisuuden osalta ryhmien väliset erot ja merkitysten suhteellinen korostuminen muuttuivat: *hedonistit* kokivat tämä merkitysulottuvuuden tärkeimmäksi kun erot isänmaallisuudessa oli huomioitu.

Pohdinta

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, muodostavatko asevelvolliset sotilasvalan ja vakuutuksen henkilökohtaisen merkityksen yksilöllisten arvojärjestelmien arvojen kautta ja millainen vaikutus erityisellä kansallisen kulttuurin ilmentymällä on tämän merkityksen muodostumiseen. Varusmiesjoukolta yhdestä saapumiserästä mitattiin henkilökohtaisia arvoja, heidät ryhmiteltiin arvojensa perusteella ja lopuksi tarkasteltiin näiden ryhmien eroja valalle ja vakuutukselle annetuissa merkityksissä.

Muodostetut merkitysulottuvuudet osoittivat äärimmäisen mielenkiintoisella tavalla, miten toisaalta oletetut ja kehitellyt alustavat merkityskokonaisuudet saatiin osin toistettua empiirisesti ja toisaalta, miten ne yhdistyivät arveltu laajemmiksi, hyvin monitasoisia sisäisiä yhteyksiä ilmentäviksi sisällöltään rikkaiksi ulottuvuuksiksi. Ulottuvuuksien rakentuminen tarkoittaa tämän tyyppisessä tutkimuksessa, että aineistossa ilmenee vastaajien ymmärtävän esitetyt väitteet ja oletetusti niiden sisällön yhtenevällä tavalla, joka taas tarkoittaa, että ajatelluille asioille on relevantti ja ajanmukainen vastine vastaajien kokemusmaailmassa.

Velvollisuuden täyttäminen – ulottuvuus yhdisti aineksia henkilökohtaisen ja yhteiskunnallisen sitoutumisen kokemuksesta ja kansalaisuuden velvoittavuudesta ilmentäen sitä, että nämä erillisiksi hyvin ymmärrettävissä olevat tekijät ovat tässä kontekstissa voimakkaasti sidoksissa toisiinsa.

Isänmaallisuus ja maanpuolustustahto – ulottuvuus heijastelee vuorostaan yleistä heijastumista palvelusmotivaatioon, kunniaan, ylpeyden tuntemukseen, valaan initiaationa sekä symboliikkaan. Nämä tekijät yhdistyvät, erityisesti ajateltaessa nyt käytettyjä väittämiä, perinteisyyden ja kansallistunteen heijastumien kautta.

Läheisten läsnäolo muodostui hyvin pitkälti oletetusta ulottuvuudesta kuitenkin siten, että yhteisöllisyyden tuntemus liittyi myös tähän kokonaisuuteen. Tämä osoittaa, että yhteenkuuluvuus oman primääriryhmän, eli läheisten, kuten vanhempien ja mahdollisen kumppanin kanssa, on nuorille erittäin tärkeä voimavara.

Vapaaehtoisuus muodostui oletuksien mukaisesti omaksi ulottuvuudekseen, mikä on ymmärrettävissä siten, että nuoret tunnistavat hyvin tilaisuuden lailisesta velvoittavan luonteen ja osaavat suhtautua siihen kriittisesti. Kriittisyys ei tässä yhteydessä tarkoita välttämättä negatiivista asennetta; kansalaisvelvollisuuksien arviointi neutraalisti ei välttämättä kuvaa laajempaa suhtautumista niiden taustalla oleviin tarkoituksiin, vaan pelkästään ehkä melko pinnallistakin individualistista reaktiota.

Mielekkäiden arvoprofilien onnistunut eristäminen osoittaa, että henkilökeskeisen lähestymistavan soveltaminen on asianmukaista myös arvotutkimuksessa. Tällainen profilointi haastaa perinteisen tavan tarkastella jotakin populaatiota keskiarvoilla muodostetun arvojärjestyksen perusteella, ja esimerkiksi tämän tutkimuksen tapauksessa toi mahdollisuuden tarkastella sellaista vaihtelua syvempien arvostuksien ja tilaisuudelle annettujen merkitysten välillä, joita ei muuten voitaisi havaita.

Profilien luonteen tulkinnassa on ajateltava niiden muodostamiseen käytettyjä arvoulottuvuuksia. Ryhmittelymenetelmällä on aina omat rajoituksensa, mutta useiden, ryhmien muodostamisen kannalta irrelevanttien muuttujien pitäminen mukana analyysissä olisi tuonut tulokseen eräänlaista verhoavaa kohinaa mukaan. Toisaalta ulottuvuuksien karsiminen supistaa tavallaan ratkaisun sisällöllistä rikkautta: nyt tunnistettujen profilien tai toisin sanoen arvojärjestelmien luonnetta kuvaa siis ensinnäkin se, että ratkaisussa korostuu erotelukykyisyys. Valitut ulottuvuudet eivät tarkoita sitä, etteivätkö vastaajat olisi painottaneet muitakin alkuperäisiä arvoulottuvuuksia, vaan sitä, että ryhmät olivat niiden kannalta *samankaltaiset*. Toiseksi ryhmien nimeäminen hyödyntää ajatusta siitä mikä tai mitkä arvoulottuvuudet (on huomioitava että kaikki alkuperäiset ulottuvuudet eivät ole mukana) aina kunkin ryhmän arvojärjestelmässä korostuvat erityisesti ja näin erottelee sitä muista laadullisesti. Näin kuvaukset ryhmien luonteesta ovat sekä absoluuttisia että suhteellisia, ja niillä voidaan näin sanoa olevan selitysvoimaa paitsi juuri tässä kontekstissa, niin myös jossakin määrin yleistämisen kannalta.

Muodostamamme profiilit kuvaavat yksilöllisiä eroja arvojärjestelmissä ja tutkimuksen pääkysymykset kohdistuvatkin siihen, millaisia yhteyksiä näillä kohtalaisen kiinteillä järjestelmillä on Puolustusvoimien ja ylipäätään asevelvollisuuden kannalta suuren julkisuusarvon omaavaan valaan ja vakuutuksen-antoon, tämän päivän nuorten maanpuolustustahdon julkilausumaan.

Yhdenmukaiset suoriutujat arvostavat suoriutumista ja yhdenmukaisuutta voimakkaimmin, josta voidaan johtaa, että heille menestyksen tavoittelu, tottelevaisuus ja mukautuminen sääntöihin ja sosiaalisiin odotuksiin ovat tärkeitä valintoja. Suoriutujat arvottivat valan- ja vakuutuksen kaikissa merkitysulottuvuuksissa muita ryhmiä korkeammin. On ajateltavissa, että tällainen arvojärjestelmä voi johtaa alttiimpaan mukautumiseen siihen, mitä sotilasorganisaation sosiaalinen arvojärjestelmä edellyttää. Tämä voi selittää ryhmän korkeimmat merkitysarviot; heidän halunsa vastata organisaation vaatimukseen voi liittyä määrätietoisiin pyrkimyksiin ja omalle toiminnalle asettamiinsa tavoitteisiin.

Impulsiivisille hedonisteille omakohtainen onni, mielihyvä ja aistinautinnot korostuivat arvojärjestyksessä ja toisaalta tälle ryhmälle säännöt, tottelevaisuus ja ulkoa annetun oikean toiminnan tavoittelu eivät ole voimakkaasti ohjaavia

periaatteita. Nämä hedonistit, joita voisi myös tavallaan luonnehtia individualisteiksi, kokivat sotilasvalan ja -vakuutuksen merkityksen kaikista ryhmistä lievimmin. Vala ja vakuutus sosiaalisena normina ja yhdenmukaisuutta korostavana rituaalina ei näyttäydy tämän tyyppisen arvojärjestelmän omaaville merkittävänä kokemuksena: heillä ei ole tarvetta sen avulla osoittaa omaa onnistumistaan tai mukautua joukkoon. Toisaalta annettujen merkitysten erot korostuivat verrattuna nimenomaan yhdenmukaisiin suorittajiin, eli tämä hedonistisuutta korostanut ryhmä oli kuitenkin tavallaan melko lähellä turvallisuushakuisten askeettien ryhmää. Voi olla, että merkityksien antamisessa eroissa heijastuu voimakkaimmin arvoista yhdenmukaisuus, mikä on tietysti aivan ymmärrettävä ajatus sotilasorganisaation sosialisatitavoitteiden ja ulkoisten tunnusmerkkien ja laajemminkin sen rakenteiden tarkoitus huomioiden.

Turvallisuushakuiset askeetit arvostavat tuttua ja turvallista, he eivät kaipaa elämäänsä erityisen korostuneesti nautintoja, jännitystä tai vaihtelua. Heidän arvojärjestelmässään korostui yhdenmukaisuuteen pyrkiminen. Kuten edellä mainittiin, tämä ryhmä oli merkityksien korostumisessa lähellä impulsiivisia hedonisteja, ja samalla tavoin olivat merkityksien tasossa yhdenmukaisten suoriutujien alapuolella. He arvottavat ja arvioivat asioita ja ilmiöitä muita varovaisemmin.

Mielenkiintoinen efekti tulee esille, kun isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon tasoerot otettiin huomioon tarkasteltaessa ryhmien välisiä eroja merkityksissä. Ensinnäkin isänmaallisuus ja maanpuolustustahto erikseen ennustavat positiivisesti merkitysulottuvuuksia, mikä onkin ymmärrettävää; positiivinen asenne maanpuolustukseen eri muodoissaan heijastuu myös positiivisina arvioina valaan ja vakuutukseen konkreettisemmalla tasolla. Tämän efektin jälkeen turvallisuushakuisten vapaaehtoisuuden korostuminen oli voimakkain verrattuna muihin ryhmiin. Kokonaistasoltaan vaatimaton, yhdenmukaisuudessa sisäisesti korostunut arvojärjestelmä tuottaa siis merkityksen, joka kuvaa intoa ja kiinnostusta osallistua tilaisuuteen omana valintana, halua kokea ja ottaa vastaan tilaisuudesta seuraavat velvoitteet.

Yksinkertaistaen siis todetaan: mitatuista arvoista erityisesti yhdenmukaisuudella ja suoriutumisella voidaan katsoa olevan selkeimmin yhteys valan ja vakuutuksen merkitykseen. Kun mainitut arvot sijoittuvat yksilön arvojärjestyksessä korkealle, hän todennäköisesti kokee valan tai vakuutuksen muita merkityksellisempänä monin tavoin. Merkitysulottuvuuksista isänmaallisuus ja maanpuolustustahto sijoittuu arvojen ja muiden merkitysulottuvuuksien väliin. Voimakkaampi kansallistunne valan ja vakuutuksen merkityksenä ilmenee myös korkeampana tasona pääosin muissa merkitysulottuvuuksissa vaikka henkilökohtainen arvojärjestelmä olisikin erilainen.

Ylipäättään valatilaisuuden merkitysten ulottuvuuksien onnistunut kehittäminen sekä niissä ilmenneet tasoerot ja yhteydet toisaalta vastaajien arvoprofiileihin avaavatkin näkökulmaa, jolla voidaan havainnollistaa erilaisten arvojen ja arvojärjestelmien monimutkaisia yhteyksiä yhteisten asioiden kokemiseen ja asennoitumiseen niihin.

Havaitut erot pelkästään arvojärjestelmien suhteen ovat varsin ymmärrettäviä. Kiteyttäen sellaiset asevelvolliset, joiden kokemuksen arvioinnin ja pohdinnan taustalla olivat mukautumista, ja eräänlaista velvollisuuden täyttämistä painottavat arvojärjestelmät, antoivat korostuneimpia arvioita, ja tämä luonnollisesti korostui velvollisuuteen kohdentuvan merkitysulottuvuuden osalta. Hyvin yksinkertaistaen mukautumisen tarve heijastui voimakkaampina arvioina tilaisuudessa, jonka taustalla on yhdenmukaisuutta ja eräänlaista nöyryyttä ihannoiva sotilasyhteisö.

Isänmaallisuus ja maanpuolustustahto rakentuvat merkittävilta osin arvojen pohjalta ja vaikuttavat osaltaan siihen, miten yksilö ja yhteisö suhtautuvat sotilasvalaan ja -vakuutukseen. Yksilön tunteeseen tai kokemukseen maanpuolustahdosta ja isänmaallisuudesta vaikuttavat paitsi hänen oma arvojärjestelmänsä myös hänen käsityksensä ympäröivän kulttuurin ja yhteisöjen arvoista. Esimerkiksi yksilön arvostaessa yhdenmukaisuutta korkealle, hän mukautuu helpommin yhteisössään arvostettuihin asioihin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että hänen oma arvojärjestelmänsä muuttuisi täysin yhteisön arvojen kaltaiseksi. Hän vain mukauttaa käytöksensä ja jossain määrin ajatuksensa vallitsevan kulttuurin mukaiseksi. Tämä voisi osaltaan selittää sitä, miksi isänmaallisuus ja maanpuolustustahto voivat yksilön arvoja voimakkaammin selittää valasta ja vakuutuksesta muodostettua merkitystä. Merkitys ei muodostu vain arvojen pohjalta, vaan osin myös siitä, minkä yksilö olettaa olevan vallitsevassa kulttuurissa toivottu merkitys.

Kun varusmiesten arvojen suhteellista tärkeysjärjestystä verrattiin suomalaisten vastaavaan (Helkama 2015, 243), löydettiin sekä samankaltaisuuksia että eroavaisuuksia. Mielenkiintoista on se, että yhdenmukaisuuden, jonka suomalaiset asettavat arvojärjestyksessään kolmanneksi, varusmiehet arvottavat vähiten tärkeäksi. Suoriutuminen-arvon taas suomalaiset kokevat vähiten tärkeänä, mutta varusmiehet nostavat sen tärkeysjärjestyksessään neljännelle sijalle. Onko isänmaallisuuden roolin korostuminen valan ja vakuutuksen merkityksessä siis merkki pyrkimyksestä yhdenmukaisuuteen vai halusta suoriutua kulttuurissa merkittäväksi koetusta virstanpylväystä?

Tutkimuksen kyselyn vastauksissa korostui monissa kohdin se, että varusmiehet arvostavat ennen kaikkea läheisiään, niitä ihmisiä, joiden kanssa he ovat usein vuorovaikutuksessa. Heidän mielipiteillään on merkitystä, heidän silmissään halutaan onnistua ja nähdä heidän tuntevan ylpeyttä. Nuoret haluavat

ennen kaikkea puolustaa läheisiään ja pitää heidän puoliaan. Nuorille perhe ja muut läheiset ovat tärkeämpiä kuin huoli jostain laajemmasta kuten esimerkiksi kaikkien suomalaisten tulevaisuudesta ja turvallisuudesta. Tutkimuksen tuloksia pohdittaessa onkin tärkeää ymmärtää se, kuinka monella tavoin isänmaallisuus ja maanpuolustustahto voivat eri yksilöille konkretisoitua; onko isänmaaa yhtä kuin lähipiiri vai koko Suomen kansa ja tahdotaanko puolustaa perhettä, itselle tuttua arvomaailmaa, kartalle piirrettyä rajaa vai suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa.

Kun pohditaan tutkimuksessa saatujen tulosten hyödyntämistä, voidaan nostaa esille ainakin varusmiesten valalle ja vakuutukselle antamat merkitykset ja ennen kaikkea niiden eroavaisuudet Puolustusvoimien valalle ja vakuutukselle antamien merkitysten suhteen. Esimerkiksi varusmiesten läheisten läsnäololle antama suuri merkitys sekä isänmaallisuuden ja maanpuolustustahdon verrattain vähäiseksi koettu merkitys antavat Puolustusvoimille aihetta pohtia, voisiko vala- ja vakuutustilaisuutta kehittää joillakin tavoilla siihen suuntaan, että se vastaisi paremmin varusmiesten arvostuksiin. Tämän ei luonnollisestikaan tarvitsisi vähentää vala- ja vakuutustilaisuuden roolia esimerkiksi yleisen maanpuolustustahdon kohottajana, jollaisena se Puolustusvoimille ainakin näyttäytyy.

Vaikka tässä tutkimuksessa käytettiinkin laajasti validoitua arvomittaristoa, on sen sisältöä jossain määrin kritisoitu sidonnaisuudesta tiettyyn kulttuuriin ja tunnistettu tarve kehittää sitä nykyaikaisemmaksi tai liittää siihen paremmin erilaisia kansallisia konteksteja lähestyviä osia (esim. Helkama 2015; Myyry 2009). Edelleen kyselytutkimuksella on asianmukaisesta toteuttamisesta riippumatta omat rajoitteensa; voidaankin kysyä antaako kyselytutkimus kattavan kuvan nykyajan suomalaisten nuorten arvostuksista vai rajaako metodologinen valinta jotakin aivan oleellista pois?

Edelleen tutkimuksen instrumenteista merkitysulottuvuudet perustuivat hyvin eksploratiiviseen työhön, joka omalla tavallaan on tietysti ansio empiiriselle osalle. Määrällisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti on kuitenkin todettava, että toistettavuus ja ennen kaikkea rakenteen tarkastelu laajemmilla otoksilla on tärkeä tavoite: näiltä osin tutkimuksen tuloksiin on suhtauduttava sopivalla varovaisuudella. On myös ajateltavissa, että juuri merkitysulottuvuuksien osalta toisenlainen empiirinen työ olisi tarpeen: olisi varmaankin tarpeen antaa valan- ja vakuutuksen antajien omin sanoin kertoa merkitykselliseksi kokemistaan asioista. Tuloksiin on myös suhtauduttava hiukan varovaisesti joidenkin merkitysulottuvuuksien välttävän sisäisen kiinteyden vuoksi.

Jatkossa olisi tarpeen toistaan tämän tutkimuksen mittaukset laajemmalla populaatiolla ja vielä jossakin määrin hiotuilla instrumenteilla. Osa nyt tehdyistä karsimisista voi ilmentää tarvetta hioa sanamuotoja tai ilmauksia. Edelleen

asetelmaan olisi hedelmällistä liittää laadullinen osuus, jossa haastattelujen avulla kartoitettaisiin sellaisia merkityksiä tai merkityksien kuvauksia, joita ei ole osattu ideoida muutoin.

Lähteet

- Aurén, Vesa (2011). Kuullos pyhä vala, kallis Suomenmaa. Teoksessa V. Aurén & J. Seppänen (toim.) *Sotilaan pyhät hetket*. Lappeenranta: Maasotakoulu, 120–127.
- Brown, Andrew (1998). *Organizational Culture*. Pearson Education Limited. London: Pitman
- Bardi, Anat & Shalom Schwartz (2003). Values and behavior: Strength and structure of relations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29(10), 1207–1220.
- Bergman, Lars & David Magnusson (1997). A person-oriented approach in research on developmental psychopathology. *Development and Psychopathology*, 9(2), 291–319.
- Costello, Anna & Jason Osborne. (2005). *Best Practices in Exploratory Factor Analysis: Four Recommendations for Getting the Most From Your Analysis*. Practical Assessment Research & Evaluation, 10(7), 1–9.
- Helkama, Klaus (2015). *Suomalaisten arvot. Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Hofstede, Geert (1993). *Kulttuurit ja organisaatiot. Mielen ohjelmointi*. Helsinki: WSOY.
- Hofstede, Geert, Gert Hofstede & Michael Minkov (2010). *Cultures and organizations. Software of the mind. Intercultural cooperation and its importance for survival*. USA: McGraw-Hill.
- Hu, Li-tze & Peter Bentler (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55.
- Kenny, David, Burcu Kaniskan, & Betsy McCoach (2015). The performance of RMSEA in models with small degrees of freedom. *Sociological Methods & Research*, 44(3), 486–507.
- Kluckhohn, Clyde (1954). Values and value orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification. Teoksessa T. Parsons & E. Shils (toim.) *Toward a general theory of action*. Cambridge: Harvard University Press, 388–433.
- Laine, Timo (2001). Miten kokemusta voi tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.
- Lehtonen, Jussi (2015). Sotilasvalan vaiheita. Teoksessa M. Anaja (toim.) *Vala ja velvoite. Näkökulmia sotilasperinteeseen III*. Porvoo: Sotilasperinteen Seura.
- Lehtonen, Mikko (2000). *Merkitysten maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Matikainen, Janne (1999). Organisaatiokulttuuri muutoksessa. <http://blogs.helsinki.fi/jmatikai/files/2009/01/organisaatiokulttuurinmuutos.pdf>, (12.12.2016).
- Metsämuuronen, Jari (3. laitos, 2. korj.painos) (2006). *Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä*. Gummerus: Jyväskylä.
- Mikkola, Teija (2003). *Muuttuvat arvot ja uusi keskiluokka. Tutkimus arvojen mittaamisesta ja monitasoisuudesta*. Helsingin yliopisto. Sosiologian laitos. Väitöskirja

- Myllyniemi, Sami (toim.) (2010). *Puolustuskannalla. Nuorisobarometri 2010*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Nuorisotutkimusseura, Valtion nuorisosaian neuvottelukunta.
- Myrsky, Liisa (2009). "Et kai se siit tulee, et se pitää nähdä jotenkin se kohde puolustettavana ja arvokkaana. Käsitteitä maanpuolustustahdosta ja siihen vaikuttavista tekijöistä." Helsinki: Puolustusministeriö.
- Osborne, Jason (2014). *Best Practices in Exploratory Factor analysis*. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Peltonen, Jouni (1997). Sosialisaatio ja kasvatustutkimuksen näkökulmasta. Teoksessa P. Siljander (toim.) *Kasvatustutkimus ja sosiaalisuus*. Helsinki: Gaudeamus, 14–31.
- Poutiainen, Olli (2007). *Nuorten arvot ja tietoyhteiskunta-asenteet*. Helsingin Yliopisto. Teologisen tiedekunnan Väitöskirja. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/21609/nuortena.pdf?sequence=1>, (5.9.2016).
- Puuhiniemi, Martti (2016). *Empiirisen arvotutkimuksen historia ja nykyisyys*. <http://www.puuhiniemi.fi/arvosanasto/empiirisen-arvotutkimuksen-historia-ja-nykyisyys.html>, (12.10.2016).
- Rescher, Nicholas (1976). Arvot ja niiden rooli käyttäytymisessä. Teoksessa R. Tuomela & I. Patoluoto (toim.) *Yhteiskuntatieteiden filosofiset perusteet*. Osa 2. Helsinki: Gaudeamus, 209–241.
- Rohan, Meg. (2000). A rose by any name? The values construct. *Personality and Social Psychology Review*, 4(3), 255–277.
- Rokeach, Milton (1973). *The Nature of human values*. New York: The Free Press.
- Rokeach, Milton (1979). *Understanding human values. Individual and societal*. New York: Free Press.
- Schwartz, Shalom (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Teoksessa M. Zanna (toim.) *Advances in experimental Social Psychology*, 25. New York: Academic Press, 1–65.
- Schwartz, Shalom (1996). *Value priorities and behavior: Applying a theory of integrated value system*. The Psychology of Values. The Ontario Symposium. Vol. 8.
- Schwartz, Shalom, & Bardi, Anat (2001). Value hierarchies across cultures. Taking a similarities perspective. *Journal of Cross-cultural Psychology*, 32(3), 268–290.
- Tomperi, Maija. (2017). *Merkkillinen lupaus tuo sotilasvala! Varusmiesten arvot ja sotilasvalan ja -vakuutuksen merkitysten selittäjinä*. Pro gradu -tutkielma. Maanpuolustuskorkeakoulu.
- Ylikoski, Petri & Tomi Kokkonen (2009). *Evoluutio ja ihmisluento*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Vilkka, Hanna (2005). *Tutkimusmetodeja ammatilliselle kentälle*. <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-kehitt%C3%A4.pdf>, (6.2.2017).
- van Deth, Jan W. & Elinor Scarbrough (1995). The concept of values. Teoksessa J. van Deth & E. Scarbrough (toim.) *The impact of values*. Oxford: Oxford University Press, 21–47.
- Verkasalo, Markku, Jan-Erik Lönnqvist, Jari Lipsanen & Klaus Helkama (2009). European norms and equations for a two dimensional presentations of values as measured with Schwartz's 21-item portrait values questionnaire. *European Journal of Social Psychology*, 39(5), 780–792.
- von Eye, Alexander & Anne Bogat (2006). Person-oriented and variable oriented research: Concepts, results, and development. *Merrill-Palmer Quarterly*, 52(3), 390–420.

Liite 1

Merkitysulottuuksien neljän faktorin ratkaisu

Faktori <i>Muuttuja</i>	<i>Faktori-</i> <i>lataus</i>	<i>Puhd.</i> <i>osio-</i> <i>korrelaatio</i>
VELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMINEN		
35. Sotilasvalan / vakuutuksen antaessani kannan vastuuni yhteiskunnan jäsenenä.	.72	.84
36. Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on osoitus siitä, että olen tarvittaessa valmis puolustamaan isänmaatani.	.80	.89
37. Mielestäni sotilasvala / -vakuutus aidosti velvoittaa minua toimimaan siinä kuvatulla tavalla	.85	.89
48. Koen, että Suomen kansalaisena velvollisuuteni on vanhoa sotilasvala / antaa sotilasvakuutus, ja toimia sen velvoittamalla tavalla.	.59	.83
49. Valan vannoessani / vakuutuksen antaessani sitoudun puolustamaan Suomea tarvittaessa myös aseini.	.69	.85
55. Sotilasvala / -vakuutus ei todellisuudessa velvoita tai sido minua mihinkään.	.66	.69
ISÄNMAALLISUUS-MAANPUOLUSTUSTAHTO		
33. Valan vannominen / vakuutuksen antaminen paransi palvelusmotivaatiani.	.63	.79
40. Sotilasvalan vannominen / vakuutuksen antaminen on minulle kunniasia.	.63	.86
42. Vala- / vakuutustilaisuuden aikana koin ylpeyttä siitä, että olen suomalainen.	.73	.83
44. Olin ylpeä saadessani vanhoa sotilasvalan / antaa vakuutuksen.	.70	.89
45. Halu puolustaa omaa kotimaatani kasvoi valan vannomisen / vakuutuksen antamisen myötä.	.71	.82
50. Valan vannottuani / vakuutuksen annettuani koin saavuttaneeni tärkeän merkkipaalun sotilasurallani.	.61	.76
52. Perinteiset symbolit, kuten liput ja marssilaulut ovat minulle tärkeä osa vala- / vakuutustilaisuutta.	.58	.70
59. Valan vannomisen / vakuutuksen antamisen jälkeen koen sitoutuneeni entistä enemmän puolustusvoimiin.	.72	.85
LÄHEISTEN LÄSNÄOLO		
32. Minulle on tärkeää, että läheiseni olivat paikalla vala- / vakuutuspäivänä.	.75	.74
47. Halusin suoriutua vala- / vakuutuspäivästä hyvin, koska läheiseni olivat paikalla.	.82	.81

56. Sotilasvala / -vakuutus oli ennen kaikkea yhteisöllinen kokemus.	.57	.60
58. Minulle on tärkeää, että sain vanhoa valan läheisten edessä.	.80	.83
60. Minulle on tärkeää, että läheiseni pääsivät vala- / vakuutuspäivänä tutustumaan siihen ympäristöön ja sotilasyhteisöön, jossa palvelustani suoritan.	.72	.75
PAKKO		
41. Jos sotilasvala / -vakuutus olisi ollut vapaaehtoinen, olisin kieltäytynyt siitä.	.68	.58
51. Vannoin sotilasvalan / annoin vakuutuksen vain, koska se oli pakollista.	.70	.73
54. Nykyajan globalissa maailmassa ei enää pitäisi vanhoa valaa / antaa vakuutusta yksittäisen valtion puolustamiseksi.	.60	.73

Huom. Puhdistettu osiokorrelaatio tarkoittaa kyseisen osion korrelaatiota sellaiseen skaalaan joka olisi muodostettu muista ehdotetuista osioista.

Liite 2

Arvoulottuvuuksien kuuden faktorin ratkaisu ja osioanalyysin tulokset

Faktori <i>Muuttuja</i>	<i>Faktori-</i> <i>lataus</i>	<i>Puhd.</i> <i>osio-</i> <i>korrelaatio</i>
YHDENMUKAISUUS		
16. Mielestäni ihmisten pitäisi tehdä, kuten käsketään. Sääntöjä pitää noudattaa, vaikka kukaan ei ole näkemässä.	.93	.51
26. Minusta on tärkeää käyttäytyä moitteettomasti. Haluan välttää tekemästä mitään, mikä toisten mielestä on väärin.	.37	.51
UNIVERSALISMI		
11. Minulle on tärkeää, että kaikkia maailman ihmisiä kohdellaan tasa-arvoisesti. Kaikilla pitäisi olla samat mahdollisuudet elämässä.	.62	.42
17. Minusta on tärkeää kuunnella ihmisiä, jotka ovat erilaisia kuin itse olen. Vaikka olisin heidän kanssaan eri mieltä, haluan silti ymmärtää heitä.	.59	.39
29. Olen voimakkaasti sitä mieltä, että ihmisten pitäisi välittää luonnosta. Ympäristöstä huolehtiminen on minulle tärkeää.	.47	.38
SUORIUTUMINEN		
12. Minusta on tärkeää saada näyttää muille taitojani. Haluan saada tekemisistäni kiitosta ja ihailua.	.74	.51
23. Menestyminen on minulle tärkeää. Haluan, että saavutukseni huomataan.	.58	.51

HYVÄNTAHTOISUUS

22. Minusta on tärkeää auttaa ympärilläni olevia ihmisiä. Haluan huolehtia heidän hyvinvoinnistaan.	.51	.43
28. Minusta on tärkeää olla ystäville uskollinen. Haluan omistautua läheisilleni.	.67	.43

VIRIKKEISYYS

14. Pidän yllätyksistä ja etsin uusia asioita, joihin voisin tarttua. Minusta on tärkeää tehdä elämässä paljon erilaisia asioita.	.92	.66
25. Etsin mielelläni seikkailuja ja haluan ottaa riskejä. Haluan elämäni jännitystä.	.68	.66

MIELIHYVÄ

19. Minusta on tärkeää pitää hauskaa. Pidän itseni hemmottelemisesta.	.96	.51
31. Etsin mahdollisuuksia pitää hauskaa. Minulle tärkeitä ovat asiat, jotka tuottavat nautintoa.	.50	.51

Huom. Puhdistettu osiokorrelaatio tarkoittaa kyseisen osion korrelaatiota sellaiseen skaalaan joka olisi muodostettu muista ehdotetuista osioista. Kahden väittäjä skaaloissa se on sama kuin osioiden välinen korrelaatio.